

JÖNKÖPING UNIVERSITY

*School of Education and
Communication*

“Vi är så socialt handikappade i det här landet”

En kvalitativ studie om språkbruk kring etnicitet i
Morgonpasset i P3

FÖRFATTARE: Linnéa Andersson
Sofie Rattur

KURS: Medie- och kommunikationsvetenskap C, Uppsats
Examensarbete/kandidatuppsats 15 hp

PROGRAM: Medie- och kommunikationsvetenskapliga programmet

EXAMINATOR: Karin Wennström

HANDLEDARE: Diana Jacobsson

TERMIN: Höstterminen 2018

SAMMANFATTNING

Författare: Linnéa Andersson och Sofie Rattur

Uppsatsens titel: "Vi är så socialt handikappade i det här landet": En kvalitativ studie om språkbruk kring etnicitet i Morgonpasset i P3

Språk: Svenska

Antal sidor: 50

Denna studie kommer att ta upp public service i Sverige. Bakgrund kring public service och etnicitet presenteras i studien. Problemet som lett till studiens uppkomst är den framkomst främlingsfientliga partier haft i Sverige de senaste åren. Syftet med studien är att undersöka hur etnicitet konstrueras i morgonradioprogrammet *Morgonpasset i P3*. Detta för att se sambandet mellan text och kontext, samt för att se hur olika etniciteter konstrueras. Studien bidrar också till att fylla det vetenskapliga hål som framkommit under en genomsökning av tidigare studier. Dessa studier inkluderar lokalradio, etnicitet och språk, samt etniciteter i journalistisk.

För att kunna ge en inblick i detta görs en textanalys av det utvalda materialet. Detta med koppling till teori, begrepp och metod. Metoden som valts ut för denna uppsats är CDA, kritisk diskursanalys. CDA kommer inte bara att användas som metod utan även som teori. I teorikapitlet tillkommer även andra teorier. Dessa är orientalism, andrefiering och olika teorier om svenskhet. I analysen behandlas flertalet transkriberade exempel och det framkommer att programledarna på olika sätt konstruerar svenskar som avvikande, avvisande och icke-ambitiösa. Resultatet av studien visar att programledarna i studieobjektet nedvärderar svenskhet och på så sätt skapar de en distans mellan sig själva och de som inte relaterar till svenskhet. Detta gör också att svenskheten som finns upprätthålls. Vidare resulterar detta i att lyssnarna påverkas av språket och de diskurser programledarna framför, vilket på så sätt också påverkar samhällets normer kring hur etnicitet konstrueras.

Sökord: CDA, etnicitet, svenskhet, morgonradio, kritisk diskurs, Morgonpasset i P3

ABSTRACT

Authors: Linnéa Andersson and Sofie Rattur

Title and subtitle: “We are so socially handicapped in this country”: a qualitative study about the usage of language concerning ethnicity in Morgonpasset i P3

Language: Swedish

Pages: 50

This study will look into public service in Sweden. The background of public service and ethnicity is being presented. The problem which has led to this study derives from the success of xenophobic parties in Sweden, in the recent years. The aim of this study is to investigate how ethnicity is constructed in the morning radio show, *Morgonpasset i P3*. This is being done in order to see the connection between text and context and to see how different ethnicities are being constructed. The study also contributes to filling the scientific gap which has been revealed by going through previous studies. These studies include local radio, ethnicity and language, and ethnicities in journalism.

To give an insight into this, the material has been handled through a text analysis. This with connection to theory, tools and method. The method that had been chosen for this study is CDA, critical discourse analysis. CDA is not only used as a method, but also as a theory. In the chapter about theories, other theories are added as well. These theories are orientalism, othering and different theories about swedishness. In the analysis multiple transcribed examples are being looked into. Here it is revealed that the show hosts in different ways are constructing swedishness as being different, rejecting and non-ambitious. The result of the study shows that the hosts of the radio show are downgrading swedishness and therefore distancing themselves and those who do not relate to swedishness. This also results in that the already existing swedishness is maintained. Furthermore, this results in that the listeners are being affected by the language and the discourses the hosts are presenting, which also affects society's norms of how ethnicity is being constructed.

Keywords: CDA, ethnicity, swedishness, morning radio, critical discourse, Morgonpasset i P3

Innehåll

1. Inledning	4
2. Bakgrund.....	5
2.1. Public Service.....	5
2.1.1. P3.....	6
2.1.2. Morgonradio och Morgonpasset i P3	6
2.1.3. Etnicitet	7
3. Syfte	8
3.1. Problemformulering	8
3.2. Syfte.....	8
3.3. Hypotes.....	9
4. Tidigare studier	10
4.1. Lokalradio	10
4.2. Etnicitet och språk	11
4.3. Etniciteter i journalistik	13
4.4. Vårt bidrag.....	16
5. Teori.....	18
5.1. Kritisk diskursanalys	18
5.2. Orientalism	19
5.3. Andrefiering	20
5.4. Svenskhet.....	20
6. Material och metod	23
6.1. Material	23
6.2. Insamlingsmetod	23
6.2.1. Transkribering	24
6.3. Kritisk diskursanalys som metod	25
6.3.1. Begrepp	25
6.3.2. Kritik mot CDA.....	27
6.4. Metodreflektion	28
6.4.1. Reflektion över insamlingsmetoden.....	28
7. Analysresultat.....	29
7.1. Konstruktionen av etniciteter genom mångfald	29
7.2. Konstruktionen av etniciteter genom singularitet	32

7.3.	Konstruktionen av etniciteter genom utebliven specifikation	35
7.4.	Sammanfattning.....	37
7.5.	Reflektion över analysprocessen	37
8.	Slutdiskussion	39
9.	Vidare studier	42
	Källförteckning.....	43

1. Inledning

Det är måndag morgon, du ser morgonens krispiga, glittriga frost vid vägkanten i det svenska landskapet. Du känner den otrevliga känslan ända ut i fingertopparna som bara måndag morgon kan framkalla. Trots det känner du också en viss nöjdhet med tillvaron. Varför? Jo, den mysiga morgonradion är igång. Men då, plötsligt, får du höra på radion "...det är då jag förstår hur svenskar känner när de ser många svartskallar" (Sveriges Radio, 2018b). Helt plötsligt är stämningen inte lika mysig längre.

Morgonradio är och har länge varit många svenskars guilty pleasure och många tycker att det är en bra start på dagen. På väg till jobbet, skolan eller dagens aktiviteter är morgonradio svenskarnas mest effektiva väckarklocka. I Sverige finns ett flertal olika morgonradioprogram som sänds både från public service-radio och kommersiell radio. En public service-radiokanal som sänder ett morgonradioprogram är P3 i Sveriges Radio. Morgonradioprogrammet heter *Morgonpasset i P3* och når ut till många människor varje dag eftersom programmet har 620 000 lyssnare per sändning (Sveriges Radio, 2013). Språket i programmet är oftast väldigt lättsamt och vardagligt och man börjar många gånger sändningarna med ett glatt "Gomorrn!" riktat åt de inte ännu så pigga lyssnarna. Ibland är språket dock det motsatta, eftersom det kan uppfattas som kränkande och kontroversiellt.

I dagens Sverige råder det en situation där främlingsfientliga politiska partier, till exempel Sverigedemokraterna, får mer och mer makt (Novus, 2019), och det är problematiskt att etnicitet konstrueras ur ett främlingsfientligt perspektiv i samhället. Därför är det relevant att undersöka hur etniciteter konstrueras i *Morgonpasset i P3*. Det är också relevant att undersöka just etnicitet eftersom det är en del av Sveriges Radios uppdrag kring etnisk och kulturell mångfald. Sveriges Radio har alltså uppmärksammat att etnicitet behöver vara en del av deras riktlinjer för att alla ska kunna ta del av, och känna igen sig i, deras program (Sveriges Radio, 2011).

I den här studien kommer språkbruket angående etnicitet i *Morgonpasset i P3* att undersökas genom en kritisk diskursanalys med hjälp av teorierna kritisk diskursanalys, orientalism, andrefiering och olika teorier om svenskhet. Analysen kommer att delas in i tre olika noder för att skapa en struktur i läsningen.

2. Bakgrund

Till att börja med presenteras bakgrundsinformation kring public service och Sveriges Radio och hur dessa måste följa vissa regelverk och hur de finansieras. Vidare beskrivs mer ingående om radiokanalen P3 och dess morgonradioprogram *Morgonpasset i P3*. Slutligen presenteras etnicitet och vad det innebär. Allt detta eftersom kunskap kring ämnena krävs för att förstå denna uppsats och alla dess delar.

2.1. Public Service

Det finns två typer av etermedier i Sverige, dessa är kommersiell och public service. Den stora skillnaden enligt Jesper Strömbäck (2009) är att de kommersiella medierna framställer politik som skandal eller spel, medan public service är mer sakliga i sin framställning. När en media är public service anses den i regel inte vara vinstdrivande. Public service har också både rättigheter och skyldigheter i förhållande till allmänheten (Jönsson, 2015) och kan därför kallas "radio och tv i allmänhetens tjänst" (SOU, 2000, s. 55).

"Sveriges Radios uppdrag är att granska, bevaka och skildra hela samhället." (Sveriges Radio, 2011). Detta är public service i Sverige och det är det här som reglerar innehållet i bland annat radio. Radioforskaren Carin Åberg (2012) beskriver att det finns två typer av innehållsreglering inom radioinnehåll. Den positiva innehållsregleringen tar upp vad som måste finnas med i radioutbudet, medan den negativa innehållsregleringen tar upp vad som inte får finnas med.

Sveriges Radio har förtydligat sitt uppdrag på sin hemsida genom flera olika rubriker som tar upp viktiga punkter. En av dessa är 'Etnisk och kulturell mångfald' där Sveriges Radio beskriver hur alla deras lyssnare ska kunna känna igen sig i deras program. Både genom att programledarna har olika etniciteter och kulturella bakgrunder, men också genom samtalsämnen och ordval. Sveriges Radio strävar efter mångfald och sänder radioprogram på 13 olika språk. Allt från tornedalsfinska till arabiska. Med andra ord når Sveriges Radios sändningar en väldigt stor målgrupp (Sveriges Radio, 2011). Detta följer den positiva innehållsregleringen Åberg (2012) nämner. Den negativa innehållsregleringen går att se i Sveriges Radios uppdrag genom att de skriver att de ska vara försiktiga med användandet av vissa ord, till exempel 'invandrare' (Sveriges Radio, 2011). Åberg (2012) jämför dessa regleringar med Sveriges yttrandefrihetslagstiftning.

Under 2017 var Sveriges Radio det största radionätverket i Sverige, mätt i lyssnartid (MPRT, 2018). De radiokanaler som finns hos Sveriges Radio går under public service och finansierades fram till 31 december 2018 genom Sveriges Radios intäkter från Rundradiokontot, och inte genom reklam. Rundradiokontot är ett konto som finansierades med pengar från radio- och tv-avgiften, en licens som gällde fram till 31 december 2018 (MPRT, 2018). Därefter finansieras public service-radio genom skattebetalning (Radiotjänst, 2018).

Sveriges Radio är noga med att hålla sitt uppdrag aktuellt i dagens samhälle genom att uppdatera sin policy konstant. "Språket i Sveriges Radio ska enligt språkpolycyn vara begripligt, levande och språkriktigt. Under 2017 har även ledordet inkluderande lagts till. Riktlinjerna gäller för alla de språk Sveriges Radio sänder på" (Sveriges Radio, 2018d).

2.1.1. P3

P3 är en av Sveriges Radios kanaler och beskriver sig själva som ung public service där "Samhällspolitik, populärkultur, humor och relationer" (Sveriges Radio, 2017) ligger till grund för kanalen. P3 sänder radio i hela Sverige och har flera olika program, där vissa program är tillfälliga och andra program sänds regelbundet (Sveriges Radio, 2010).

Enligt Sveriges Radios public service-redovisning 2017, var 64% av P3s lyssnare nöjda eller mycket nöjda med kanalen (Sveriges Radio, 2018d). Under året hade P3 i genomsnitt 1,1 miljoner lyssnare dagligen vilket visar att kanalen når många människor alla dagar i veckan (MPRT, 2018). Den senaste statistiken på hur många som lyssnade på *Morgonpasset i P3* visar att 620 000 personer lyssnade per sändning (Sveriges Radio, 2013).

2.1.2. Morgonradio och Morgonpasset i P3

Morgonradio är känt som något vardagligt och gemytligt, och enligt docenten Michael Forsman (2011) ska programmet ha gott humör. Vidare ska morgonradioprogram vara lättlyssnade och höjande för humöret.

Morgonpasset i P3 är ett radioprogram styrt av public service, Sveriges Radio. I programmets beskrivning trycker Sveriges Radio på att innehåll och val av gäster är baserat på

programledarnas intressen, och att detta kan leda till oväntade och oplanerade frågor, svar och samtalsämnen (Sveriges Radio, 2018c.). *Morgonpasset i P3* har sänts sedan år 1993 (Svenska Dagbladet, 2006) och har bland annat nominerats till Årets Morgonprogram på Radiogalan, som anordnades av Radioakademin fram till år 2015 (Radioakademin, 2015).

2.1.3. Etnicitet

Etnicitet beskrivs av Diskrimineringsombudsmannen (2018), som en persons genetiska bakgrund, till exempel var en person är född eller vilken hudfärg personen har.

Diskrimineringsombudsmannen påpekar också att "Etnisk tillhörighet handlar om hur du identifierar eller uppfattar dig själv." (DO, 2018). Etnicitet kan alltså vara både en persons ursprung, och personens självskapade identitet. Antirasistiska Akademin (u.å.) skriver att etnicitet är en social konstruktion som betyder olika mycket i olika situationer. De beskriver också att politiska och ekonomiska förhållanden kan spela in i hur en person skapar sin identitet (Antirasistiska Akademin, u.å.). Denna definition av etnicitet menar alltså att etnicitet kan baseras på olika kringliggande faktorer i samhället.

Enligt Samovar, Porter, McDaniel och Roy (2013) kommer den etniska identiteten från en rad olika faktorer. Dessa är bland annat traditioner, värderingar, arv och ursprungsland. För vissa kommer etnisk identitet även från grupperingar skapade utöver ursprungslandets gränser. Dessa grupperingar skapas genom de gemensamma kulturella värderingar och handlingar som finns, till exempel språk.

3. Syfte

I följande kapitel kommer uppsatsens problemformulering presenteras tillsammans med syfte och en hypotes. Inledningsvis presenteras det problem som står till grund för studien. Därefter beskrivs studiens syfte och den hypotes som kommer att användas som hjälp för att uppnå syftet.

3.1. Problemformulering

Vi som gör detta arbete har ett gediget intresse för public service och radio, mycket tack vare vår pågående medie- och kommunikationsvetenskapliga utbildning, och vill därav undersöka ämnet närmre. Anledningen till att *Morgonpasset i P3* är studieobjekt är eftersom Sveriges Radio når ut till många människor (Sveriges Radio, 2013) och på så vis kan influera åsikter och tankar hos individer. Sveriges Radio kan på så sätt ha en viss makt i samhället och i den dagliga agendan. Vad de egentligen säger och hur de konstruerar etniciteter har inte tidigare undersökts. Att använda etnicitet som fokus i denna uppsats kommer från den relevans det har i dagens politiska samhälle i och med den framgång främlingsfientliga partier haft i den svenska politiken de senaste åren och den invandring som skett till Sverige (Novus, 2019). Utöver detta har etnicitet en stor betydelse i samhället och för dess sociala konstruktioner (Antirasistiska Akademien, u.å.) och Sveriges Radio har möjlighet att påverka dessa, både på gott och på ont. Också eftersom Sveriges Radio valt att ha med etnicitet som ett avsnitt i sin värdegrund (Sveriges Radio, 2011) är det relevant att ha detta som fokus.

Det som görs i studien är att lyssna på ett allmännyttigt morgonradioprogram med fokus på etniciteter. För att analysera materialet används kritisk diskursanalys både som teori och metod. Vidare ingår även orientalism, anderefiering och olika teorier om svenskhet i studiens teoretiska ramverk. Genom undersökningen hoppas vi kunna ge inblick i hur etnicitet konstrueras genom språkbruket och samtidigt fylla det vetenskapliga hål som finns gällande morgonradioprogram och konstruktionen av etniciteter genom språkbruk.

3.2. Syfte

Syftet med studien är att undersöka hur etnicitet konstrueras i morgonradioprogrammet *Morgonpasset i P3*. Detta för att se sambandet mellan text och kontext och för att se hur olika etniciteter konstrueras.

3.3. Hypotes

En specifik etnicitet används som norm för andra etniciteters konstruktion.

4. Tidigare studier

I följande kapitel kommer flertalet tidigare studier att presenteras för att beskriva den forskningslucka som studien ämnar fylla. Inledningsvis beskrivs forskningsfältet i allmänhet och de begränsningar som finns. Vidare presenteras lokalradio, följt av studier kring etnicitet och språk, samt mångfald i journalistisk.

I den informationssökning som gjorts angående etnicitet i media går det att hitta forskning kring konstruktionen av etnicitet i nyhetsmedier, skillnaden mellan lokal- och kommersiell radio och etnicitet och språk. Det går däremot inte att se att denna forskning berör språkbruk i morgonradio, varken kommersiell eller public service. Enligt den tidigare forskning som finns är diskurser rörande etnicitetskonstruktion i media inte helt utforskat, och det är tydligt att morgonradio inte är ett väl utforskat område alls. Författaren Carin Åberg (2012) nämner i sin bok *Radioanalys* att det är besvärligt att studera språkbruk i radio, då forskningen inte är särskilt utbredd. Vi ämnar undersöka detta för att binda samman flera grenar, som till exempel språkbruk och morgonradio och vidare bidra till en förståelse för hur språk om etnicitet konstrueras i morgonradio.

4.1. Lokalradio

Den tidigare forskning som gjorts inom området kommersiell radio och public service-radio är begränsad till jämförelser kring lokalradio. En studie som visar detta är en doktorsavhandling skriven av Michael Forsman (2011). Avhandlingen är inriktad på lokalradio och kommersiell radio mellan år 1975 och 2010. Lokalradio är i studien kopplad till Sveriges Radio, en radiostation under public service. De kommersiella radiokanalerna som analyserats i studien är kopplade till mediekonglomeraten SBS Radio och Modern Times Group, MTG. Fokus i studien är att med hjälp av ett mediehistoriskt perspektiv och ett konkurrensperspektiv, kunna se hur produktionen och konkurrensen inom dessa radiotyper har påverkat hur olika radiokanaler har förändrats genom den valda tidsperioden (Forsman, 2011).

För att genomföra sin studie har Forsman (2011) bland annat gjort 80 olika intervjuer med före detta radiojournalister och spelat in över 100 timmar av radiosändningar. Av de 80 intervjuer som genomförts för studien har Forsman endast använt 46 intervjuer som material i sin studie. Vidare har Forsman bortsett från all musik i radioinspelningarna han gjort och

endast fokuserat på prat, jinglar och reklam för att få fram den information han behövde för sin avhandling.

Forsman (2011) har i en del av sin studie fokuserat på morgonradio. Han nämner här att morgonradio är den enda typen av radiosändning där public service- och kommersiell radio “befinner sig i direkt konkurrens” (Forsman, 2011, s. 356). Innan år 1993 var morgonradio varken ett välkänt ord eller koncept i Sverige, men i dagens samhälle är det något mycket omtalat. Forsman menar att man i denna typ av radio är väldigt personlig som programledare och att det oftast framkommer fräcka och ironiska uttryck under sändningen, något som visat sig vara populärt hos publiken.

Det Forsman (2011) vill belysa i sin avhandling är hur kommersiell radio och lokalradio (public service-radio) har förändrats med tiden. Han går alltså mer djupgående in på skillnader och likheter i förändringen av själva radiotyperna än skillnader och likheter i det som sägs i radion. Forsman (2011) pratar till viss del om morgonradio och nämner kort hur denna radiotyp är utformad och vilka medel programledarna använder i just morgonradio. Han skapar dock en lucka genom att inte djupdyka i det programledarna faktiskt pratar om utan nämner bara några olika exempel utan vidare förklaring.

4.2. Etnicitet och språk

Carmen Fought (2006) beskriver att det är svårt att definiera etnicitet och att forskare tagit till olika taktiker för att förenkla det. Hon skriver att detta gjorts på tre olika sätt. Hon baserar sina antaganden på litteratur som säger att ett sätt är att ta ordet etnicitet ur kontext och att etnicitet då är baserat på kulturell identitet och samhörighet. Ett andra sätt att göra det är att istället förklara begreppet “ethnic group” och ett tredje sätt är att jämföra etnicitet med ras. Det Fought slutligen kommer fram till är att förklaringarna till både etnicitet och “ethnic group” är vaga och oklara. Hon säger att flera olika faktorer spelar in när begrepp som dessa definieras, men eftersom hon själv har mycket goda kunskaper inom lingvistik har hon valt det som fokus när hon gjort sin definition av etnicitet. Det är också lingvistik som är fokus och grundpelare i hennes bok (Fought, 2006).

Fought beskriver hur etnicitet kan konstrueras genom språkliga mönster och användning av språket. Hon tar upp exempel som behandlar allt från dialekter till användandet av lånord. Hur

mycket språket påverkar etnisk identitet varierar från grupp till grupp. Hon menar också att sociala faktorer i samhället spelar in i hur en person definierar sin egen etniska identitet. Hon går vidare med att beskriva hur en person kan identifiera sig med flera olika etniciteter på samma gång, mycket tack vare vilket språk de använder. Till exempel beskriver hon hur afro-amerikanska män som är drag queens använder 'vanligt' språk, men också typiskt kvinnligt språk när de är drag queens. Därför kan de identifiera sig med två olika grupper (Fought, 2006).

Etnicitet kan påverka på gott och på ont. Etnisk identitet kan hjälpa en person att få ett bättre jobb och en person kan känna sig stolt över sin etniska bakgrund och identitet. En etnisk identitet kan också göra motsatsen och få en person att skämmas och känna sig utanför. Det kan också sätta press på personer att de bör tillhöra en grupp på ett visst sätt, till exempel genom att kunna ett språk. Om en person då inte kan språket som förväntas kan det leda till att personen inte blir accepterad i det samhälle den etniska gruppen lever, och därför kan känna utanförskap (Fought, 2006).

En del av ett kapitel i boken hanterar kommunikation om etnicitet i offentliga sammanhang och hur det kan uppstå olika språkliga konflikter och missförstånd mellan olika etniska grupper. Språket från den etniska kulturen kan variera och påverka i skolmiljö och vid inläring. En persons etniska identitet påverkar hur och om denne väljer att förmedla olika saker som komplimanger, klagomål och skämt. Dessutom har alla etniska grupper sina olika sätt att göra detta på och att det kan tolkas olika och skicka olika signaler beroende på vem som tar emot informationen, och vilken etnisk identitet denne har (Fought, 2006).

En annan studie som berör etnicitet och språk är en studie av Rickard Jonsson och Tommaso M. Milani (2009). I denna studie behandlas jämlikhetsideologi och konstruktionen av den andre. Detta har sin utgångspunkt i språkutvecklingen och den språkliga mångfalden i Sverige. De har avgränsat sitt material till att undersöka en tidningsdebatt om "blattesvenskan", eller förortssvenska, där detta beskrivs som något negativt och hotfullt och ofta kopplat, av media, till unga män med invandrarbakgrund. Tillsammans med detta undersöker de också en klassrumsinteraktion där eleverna är från olika kulturella bakgrunder.

Syftet med studien är att visa att det finns en stark svensk jämlikhetsideologi i båda fallen. Denna jämlikhetsideologi innebär att människor förtjänar samma respekt oavsett etnisk eller

kulturell bakgrund. Författarna vill visa på vilka sätt denna ideologi påverkar samhällets normer och konstruktioner av vi och dem-uppdelning. Också vilka gränser som dras i både skola och media angående framställningen av uppdelning av etniciteter är något författarna vill undersöka. De vill också undersöka vilken andrefiering som finns.

Det som framkommer under klassrumsinteraktionen är att flera av eleverna klankar ner på varandras etniciteter. Vad som står ut är att de elever med typiska svenska namn inte sagt något ont om någon annan etnicitet alls. Detta medan en elev som var arab sa negativa saker om en kurd. I den verbala duell som utkämpats deltog endast killar, och inga tjejer. Alltså ses det som ett maskulint attribut att delta i debatten.

Det har pågått en debatt i media där det florerat olika tankar kring språkbruk och att unga män med invandrarbakgrund porträtteras på flera olika sätt i media. Den debatt som utspelar sig i Dagen Nyheter angående "blattesvenska" behandlar ålder, genus och sexualitet. Det som sker här är att språket beskrivs som sexualiserande och näst intill obegripligt. Det finns olika syner och åsikter i debatten men flera av debattörerna anser att flera ord i förortssvenskan är sexistiska och inte borde finnas i den officiella svenskan, medan andra debattörer säger att språket är helt normalt och acceptabelt.

Slutligen kommer författarna fram till att den som använder "blattesvenskan" är den andre, men att det inte finns en förklaring till just varför det är så, förutom de normer som finns i det offentliga rummet. De har heller ingen lösning för hur detta ska undvikas, och de säger att människor alltid kommer att hitta olika sätt att symboliskt diskriminera invandrare på (Jonsson & Milani, 2009).

4.3. Etniciteter i journalistik

Gunilla Hultén har skrivit boken *Journalistik och mångfald* (2009). Hultén beskriver problematiken med hur etnisk och kulturell mångfald presenteras i medieinnehåll och på redaktioner. Boken tar utöver detta upp bakgrund och relevanta forskningsperspektiv inom området.

Hultén (2009) menar att dagens nyhetsjournalistik bidrar till att skapa fördomar och uppfattningar om kulturell och etnisk mångfald. I debatten kring detta finns tre fokusområden;

journalistikens innehåll, redaktionernas sammansättning och förhållningssätt till publiken. Hon beskriver hur dessa funnits med sedan den första forskningen kring ämnet publicerades, redan på 1960-talet, och hur invandring då skildrats på ett negativt sätt, eller inte alls. Denna forskning har bedrivits i Sverige, men också utomlands, till exempel i Nederländerna.

Hultén (2009) tar upp att det finns en nationell gemenskap i Sverige som stärks av bilden journalistiken ger av mångfald. Hon beskriver att denna gemenskap förstärks genom att det görs skillnad på vi och dem. Ordet främling presenteras som någon utifrån, och gör därför utlänningar till ett hot mot den egna kulturen. Hon tar upp en essä skriven av Georg Simmel, vilken Zygmunt Bauman reflekterar utifrån, när han beskriver att främlingar varken är en del av 'vi' eller 'dem', utan att de är en egen grupp som kan ses som både vän eller fiende, beroende på hur de framställs. Hultén tar också upp begrepp som "the marginal man" och "cultural hybrid" för att beskriva hur en person eller ett samhälle kan tillhöra eller inkludera flera olika kulturer och etniska grupper. Det finns många faktorer som påverkar hur främlingsskap och svenskhet konstrueras i nyhetsmedier. Det som är konstant är att begreppen är föränderliga och att "varje tid skapar sina främlingar utifrån konjunkturer, internationella skeenden och nationella behov." (Hultén, 2009).

Ett kapitel ur boken baseras på undersökningar av olika dagstidningar för att beskriva journalistik i migrationssamhället från 1945 till 2005. Hon beskriver hur nyhetsmedierna framställer migranter, flyktingar och invandrare på olika sätt och med olika resultat. Till exempel hur journalisten i en artikel skapar en stark gemenskap för svenskar när de ska 'hjälpa' polskar som kommit till Sverige på flykt från koncentrationsläger under andra världskriget. Hon beskriver hur en tydlig skillnad uppkom från och med en stor invandring från Chile och Iran, till Sverige, 1985 då invandrare gick "från resurs till belastning". Invandringen började definieras med andra ord, så som flodvåg, för att visa att det var en belastning istället för en resurs. Detta fortsätter med att invandrare ofta kopplas samman med kriminalitet.

Hultén (2009) går sedan vidare genom att förklara vad kulturskillnader är, hon ger exempel på hederskultur och hedersrelaterat våld och hur det framställs i nyhetsmedier. Hon beskriver hur språket kan vara en spärr och en del av den svenska kulturen. Hon skriver också om "den farliga förorten" och "islamvarning" som uttryck som funnits i nyhetsmedier under 2000-talet.

Det jämställda folkhemmet tas upp som något viktigt för svenskar och något som lever kvar i det svenska samhället. Hultén (2009) ger exempel på hur detta kan ses genom att beskriva den gemenskap som finns bland svenskar vid olika sportevenemang och tävlingar där Sverige medverkar. Hon tar också upp hur specifika sportprofiler, Zlatan Ibrahimovic och Kim Källström, nämns i nyhetsmedier i samband med sina hemorter, Rosengård och Partille. Studien kommer fram till att Zlatans hemort nämns betydligt oftare än Kims. Hultén nämner också mat som en gemensamhetskapare och beskriver hur mat och matlagning kan bidra till en människas identitet.

Redaktionell mångfald tar Hultén (2009) upp som något svårdefinierat eftersom det är svårt att utläsa i vilken mån redaktionell mångfald påverkar inriktning och val av ämne i journalistiken. Många redaktioner har rekryterat med hänsyn till etnisk och kulturell mångfald, för att få en större variation och för att få in mer om ämnet i redaktionens journalistik. Public service har till och med skyldigheten att uppmärksamma etnisk och kulturell mångfald.

Hultén (2009) beskriver hur journalistik ska finnas för alla, men att det är en lång väg dit och att det finns mycket som spelar in. Till exempel marknadskrav och publikbehov. Hon går sedan igenom flertalet bolag och visar hur de skiljer sig från varandra och hur de jobbar med mångfald. Till exempel genom Sveriges Radios skyldighet att jobba med mångfald och Svenska Dagbladets mångfaldssatsning med strategier för att anställa fler journalister med olika etniska bakgrunder.

Avslutningsvis skriver Hultén (2009) att minoriteter och olika grupper av människor osynliggörs i medier och hon ger flera exempel på forskare som uppmärksammat detta. En mångkulturell offentlighet beskrivs som ett mål, men för att komma dit krävs mycket arbete. Bland annat genom att förbättra och utveckla journalistutbildningar, genom att skapa en mångfald inom medieyrkena och genom att uppmärksamma mångfaldsfrågor i samhället.

Vidare finns en studie gjord av Anna Bredström (2003) om hur våldtäktsmän och våldtäktsoffer porträtteras i media, baserat på könsrasism och den kulturella bakgrunden. Det talas om detta i media och det har skapats en debatt till följd av flera våldtäkter i det svenska samhället. Fokus i studien ligger på kulturella skillnader som finns mellan svenskar och

immigranter. Också viktigt i studien är de sexuella normer som finns i Sverige, jämfört med de antagna sexuella normer som finns hos de unga våldtäktsmän som tas upp i denna studie.

I de händelser författaren väljer att ta upp rapporterar media om olika våldtäkter. Det som verkar ligga i fokus hos media är våldtäktsmännens etniciteter, kulturer, rötter och hemländer. Detsamma gäller för våldtäktsoffren, som inte bara beskrivs som tjejer, utan som *svenska* tjejer. Debatten tar upp olika möjligheter till varför kultur spelar in i våldtäkter och ett förslag är kulturkrockar, alltså att våldtäktsmännen inte kan anpassa sig till en ny kultur. Ett annat förslag är att det är på grund av segregering och otillräcklig integration i samhället som dessa våldtäkter begås.

I media framställs dock inte samhället som anledningen till att våldtäktsmännen gör som de gör, utan istället deras familjesituationer. Det är föräldrarna i immigrantfamiljerna som pekas ut som ansvariga, eftersom de inte har den auktoritet som krävs för att kunna påverka sina barn. Unga män dras därför till gäng med andra unga män i samma situation. Detta för att kunna känna samhörighet och gemenskap.

Författaren har genomfört gruppintervjuer med unga immigranter och de säger att media porträtterar dem stereotyp och icke korrekt. Detta är något de får leva med varje dag och de blir ofta konfronterade angående ämnet. Om en immigrant gör något bra porträtteras hen som svensk, men om hen gör något dåligt, porträtteras hen som immigrant. På så sätt syns en tydlig andrefiering. Slutligen avslutar författaren med att säga att diskurserna kring rasism har utvecklats, och att kulturella värderingar har blivit en förklaring till varför immigranter begår brott (Bredström, 2003).

4.4. Vårt bidrag

Genom de tidigare studier som hittats angående etnicitet och språk, lokalradio och konstruktionen av etnicitet i olika medier vill vi fylla det hål som finns i forskningen. Specifikt kring bristen på forskning kring språket i morgonradio och hur etnicitet konstrueras i den. Flera studier tar upp hur etniciteter porträtteras i media på olika sätt, men inte i radio. Det finns också studier som tar upp könsrasism och fokuserar på genus i samband med etniciteter i media.

Genom vår uppsats vill vi ge en indikation på hur diskurser som konstruerar etnicitet i morgonradio ser ut i samhället. Dessutom vill vi bidra med information kring huruvida relationen mellan text och kontext går åt samma håll, och om dessa påverkar varandra ömsesidigt. Vidare vill vi bidra med förståelse om hur det som sägs i svensk morgonradio korrelerar med hur etniciterer konstrueras. Fortsättningsvis vill vi genom vårt arbete öppna upp för djupare studier kring ämnet, till exempel för att hitta diskurser kring etnicitet i media och ge en inblick i hur man ser på samhället genom konstruktionen av etnicitet i radio. Vi hoppas också kunna bidra med en bas för kommande forskning inte bara specifikt för *Morgonpasset i P3*, men förhoppningsvis för ett mer generellt syfte inom språkbruk i morgonradio.

5. Teori

Detta kapitel kommer att ta upp de teorier som ingår i det teoretiska ramverket. Den första teorin är kritisk diskursanalys som även används som metod i studien. Vidare presenteras teorierna orientalism och andrefiering innan teorier kring svenskhet ur Åke Dauns (1994) perspektiv presenteras. Dessa kompletteras av teorier kring svenskhet presenterade av Christina Johansson Robinowitz och Lisa Werner Carr (2001).

5.1. Kritisk diskursanalys

Kritisk diskursanalys, CDA, har till stor del grund i Michel Foucaults idéer om diskurser. “‘discursive formation’ (sometimes referred to as ‘discourses’), systems of rules which make it possible for certain statements but not others to occur at particular times, places and institutional locations.” (Foucault in Fairclough, 1992:40). Foucault antyder här att en diskurs är ett regelsystem som gör det möjligt för vissa uttryck att finnas i och på specifika sammanhang och platser. Alltså är en diskurs en språklig debatt eller talad kommunikation, om ett specifikt ämne, vid ett specifikt tillfälle.

Foucaults studier var inriktade på de epoker där det sas finnas “vansinne”. För att genomgå dessa studier om vansinne såg han till att lägga stor vikt på språkanvändning i de sammanhang som var sociala och inte bara på språkanvändning i text. Detta gjorde han då han tyckte att både hur vi uttrycker oss i tal och i skrift påverkar de sociala praktiker som finns i samhället. I dagens forskning har detta tankesätt anammats av ett flertal forskare och bland dessa forskare finns professorn Norman Fairclough (Boréus, 2016).

Fairclough (1992) använder sig av Foucaults grunder men har applicerat dessa på ett samhälls- och maktkritiskt plan. I den CDA som Fairclough använder sig av finns ett modernare och tydligare sätt att beskriva vilka funktioner som finns hos diskurser i diskursteori (Boréus, 2016). En diskurs behöver inte bara ses som en typ av kunskap anpassad efter regler, utan kan enligt Fairclough användas för att förstå på vilka sätt språket förekommer i sociala sammanhang (Fairclough, 1992).

Språk kan påverka och hur vi komponerar meningar är viktigt. Hur vi talar om något kan förändra synen på ämnet. Språk är inte neutralt utan innehåller värderingar, attityder och åsikter. Språk skapar åsikter och karakteriserar attityder samt skapar sociala förhållanden.

Kommunikation kan ses som ett socialt event och språk formar kontexten av vårt sociala liv och samhälle. Språket kan också påverka våra normer i en organisation eller i ett samhälle (Hansen & Machin, 2013).

5.2. Orientalism

Orientalism ses bäst som en diskurs. Ordet orientalism kommer från orientalist vilket syftar på de som studerar Orienten. Orienten har olika betydelser för alla. Amerikaner ser till exempel Japan och Kina som Orienten medan västeuropeer, specifikt Storbritannien och Frankrike, ser sina tidigare kolonier som Orienten. Generellt bygger orientalism på att alla som är olika ens egen kultur är the Other, alltså de andra. Orden "vi" och "dem" används flitigt för att berätta hur det är skillnad på de två grupperna (Said, 2003).

Orientalismen kom från Edward Saids idéer om hur amerikaner porträtterade människor på Orienten stereotypiskt. Subjektivitet från västvärlden hindrade en verklig förståelse av världen där västvärlden romantiserade Orienten. Västvärlden kunde inte känna igen sig i Orienten, eftersom den var annorlunda än det västerlänningarna var vana vid. Orienten beskrevs och stereotypiserades som ociviliserad. Said uttrycker att västvärlden klassade sig själv som överordnad för att den var mer civiliserad. Said gick längre än så här genom att säga att västvärlden var i en maktposition och näst intill utövade dominans över Orienten (Said, 2003).

Orientalismen består av tre olika delar som är beroende av varandra. Den första är den akademiska delen som hanterar inläring, upptäckande och hur det fungerar i praktiken. Den andra delen är den som fokuserar på tanken. Den är baserad på ontologi och epistemologi, alltså existens och hur tanken fungerar. Den tredje delen behandlar orientalism som en samverkande institution och visar den enorma kapacitet strukturen har för att dominera Orienten. Sammanfattningsvis kan det ses som att dessa tre delar visar hur orientalismen är en komplex sammanvävning av representation om Orienten (Ashcroft & Ahluwalia, 2001).

Några ord som användes för att beskriva Orienten var irrationell och barnslig. Said skriver att människorna från Orienten beskrevs generellt uppträda, prata och tänka på ett helt motsatt sätt till hur Européer gjorde. Egypten, ett av de länder som räknades till Orienten, beskrevs ha en nationalism som var exotisk. Orientens normer och beteende ansågs vara onaturliga. Vid ett

tillfälle beskriver Said också västvärlden som liberal, rationell, logisk och kapabel till att ha riktiga värderingar. Arabvärlden beskrivs däremot som inget av detta (Said, 2003).

Edward Said har lagt grunden till postkolonial teori med sina studier. Hans teori är fortfarande kritiskt relevant (Ashcroft & Ahluwalia, 2001). Den delen av orientalism som är fokus i det här arbetet är det som handlar om andrefiering, inkludering och exkludering. Detta benämns även som 'the Other' eller 'vi' och 'dem'.

5.3. Andrefiering

Andrefiering är antagandet att det finns ett vi och dem, där dessa två grupper skiljer sig åt. Torsten Thurén beskriver andrefiering som att "Rasisten uppfattar främlingen som den andre. Nationalisten betraktar grannfolket som den andre. Svensken föreställer sig invandraren som den andre" (Thurén, 1995). Andrefiering innebär att en grupp människor ser en annan som 'den Andre'. Den andre uppfattas vara främmande och någon som man jämför sig med. Vissa anser att samhället medvetet stöter ut människor på olika sätt för kunna bibehålla vi- och dem-konstellationen (Thurén, 1995).

Även boken *Edward Said* tar upp hur orientalismen handlar mycket om andrefiering. Författarna beskriver hur strukturen i det västerländska samhället bidrog till andrefiering och en vi- och dem-uppdelning (Ashcroft & Ahluwalia, 2001).

5.4. Svenskhet

Det finns flera teorier kring svenskhet och hur en svensk är och i denna studie har vi valt att använda Dauns (1994) perspektiv, med komplement av Robinowitz och Carr (2001).

I en bok skriven av Åke Daun (1994), professor i etnologi, beskrivs många olika faktorer i den svenska mentaliteten. Det är mycket vanligt att svenskar är rädda för att uttrycka sig och prata i olika sammanhang. Talängslan beskrivs av Daun som ett handikapp som finns i både formella och informella sammanhang. Många svenskar vågar inte stå upp för sin egen åsikt eller ens hålla med när någon annan påstår något, allt på grund av sin blyghet. Daun skriver också att det är viktigt för svensken att ha ordning och reda runt omkring sig. Det är viktigt att till exempel passa tider och hålla sina känslor i schack för att bibehålla ordning och disciplin.

Svenskar blir lätt irriterade och oroliga om det inte är ordning och reda runtomkring dem (Daun, 1994).

Daun beskriver hur det svenska samhället inte aktivt uppmuntrar till social kontakt utanför familj och nära vänner. Svensken behöver mindre informell kontakt än andra etniciteter eftersom det svenska samhället är uppbyggt på så sätt att mycket kontakt sker via ifyllda blanketter, beställning via telefon och att stå i kö, istället för muntligt. Eftersom samhället är uppbyggt på detta sätt "behövs ett minimum av social kontakt" (Daun, 1994 s. 231). Därför behöver svensken inte vara särskilt aktiv vid direkt kontakt med en annan människa, och det trivs svensken med (Daun, 1994).

Att undvika social kontakt beskriver Daun är något avslappnande och befriande för svensken. Att inte vara nära andra människor gör att svensken slipper den sociala pressen och den sociala samvarons förväntningar: att föra konversation. Ett eftertraktat semestersätt är att kraftigt begränsa det sociala livet. Till exempel genom fjällvandring, en visit i en ödsligt belägen sommarstuga eller en resa med en segelbåt mitt på havet (Daun, 1994).

Svenskar har en tendens att förlita sig på väder som konversationsstartare. Vid obekväma sociala situationer, till exempel i en hiss med andra, pratar svensken "lekande lätt om väder och vind" (Daun, 1994 s. 78). Klimatet beskrivs vara viktigt för svenskar eftersom de påverkas mycket av det. Det kan vara rent skämtsamt i vissa sammanhang, men det kan också vara seriöst, eftersom vädret påverkar svenskens hälsa. Till exempel migrän och lätt illamående som uppstår vid åskväder. Ett "lugnt, högtrycksbetonat väder utan störande moln, regn eller stormar" (Daun, 1994 s. 188) är det väder som bäst påverkar svensken. Eftersom vädret har en sådan betydelse för svenskar är det ofta ett lättanvänt konversationsämne (Daun, 1994). Även Christina Johansson Robinowitz och Lisa Werner Carr (2001) skriver att årstiderna och vädret dessa för med sig är viktigt för svenskar.

Att vara ambitiös och ha hög arbetsmoral är viktigt för svensken. Att vara duktig och produktiv "utgör fundamentet för den sociala identiteten" (Daun, 1994 s. 193). Svensken ser inte arbete som något betungande, utan som något glatt och positivt eftersom det är eftersträvansvärt att vara duktig (Daun, 1994). Dock berättar svensken inte om sina bedrifter eftersom den så kallade Jantelagen säger att svensken inte borde det. Två delar av Jantelagen

är: Du ska inte tro att du är något, och du ska inte veta mer än någon annan. Detta för att behålla ödmjukhet och jämlikhet i samhället (Robinowitz & Carr, 2001).

Ett viktigt koncept för svensken är 'lagom', att aldrig vara för mycket eller för lite. Enligt Robinowitz och Carr (2001), kan hela den svenska mentaliteten beskrivas som lagom. Allt från temperatur till mängd av mat kan beskrivas som lagom. Lagom är även av hög vikt i svenskens beteende. Svensken ska inte vara för högljudd, inte för framåt och inte heller för ambitiös. Att vara lagom korrelerar med att svenskar ofta värdesätter tystnad över tal. Tystnad kan säga lika mycket som ord enligt svenskar. Till exempel, för att hålla med om något är svensken ofta bara tyst. Detta för att svensken inte vill störa andra eller vara till besvär (ibid).

6. Material och metod

I detta kapitel kommer material, urval, metod och de begrepp och verktyg som är relevanta för studien att presenteras. Metoden som används i arbetet är kritisk diskursanalys (CDA), vilken har samma grund som studiens teori. I kapitlet kommer även transkriberingprocessen och reflektioner av insamlingsmetoden att presenteras. Även kritik mot CDA kommer att redogöras för.

6.1. Material

Materialet som används i denna studie består av fyra avsnitt från morgonradioprogrammet *Morgonpasset i P3*. Eftersom materialet är baserat på radio, transkriberas de delar som används i studien för att konkret kunna visa vilket material som använts och på vilket sätt det är relevant.

Morgonpasset i P3 sänds på Sveriges Radios radiokanal P3 varje vardag mellan 06:30 och 10:00, och på helger mellan 08:05 och 11:00 (Sveriges Radio, 2018c). Avsnitten finns också tillgängliga för nedladdning eller för att lyssna på online via Sveriges Radios hemsida och app för alltid (Emelie, personlig kommunikation, 27 november, 2018).

6.2. Insamlingsmetod

Materialet som används i studien har valts ut för att uppnå syftet att se hur etniciteter konstrueras i morgonradioprogrammet *Morgonpasset i P3*. Det urval av material som gjorts är vidare baserat på tillgängligheten av avsnitt av *Morgonpasset i P3* på Sveriges Radios hemsida. Avsnitten finns tillgängliga för att lyssna på online, eller ladda ner i MP3-format. För att säkerställa att materialet finns tillgängligt under hela studien kontaktades P3 via mail, instagram och twitter. Detta med resultat i svar via instagram där en anställd i organisationen säger att avsnitten finns tillgängliga “för alltid” (Emelie, personlig kommunikation, 27 november, 2018).

Till en början inkluderade materialet åtta avsnitt som valts ut genom att alla programledare i *Morgonpasset i P3* var med i minst ett av dessa åtta avsnitt. Antalet avsnitt krympte snabbt till sex stycken då materialet inte innehöll något av relevans för studien. I slutändan resulterade bortsällningen av irrelevant material i att endast fyra av avsnitten behövdes för att göra en

komplett studie. Avsnitten som valts ut är från slumpmässigt utvalda datum från augusti till september 2018. Vi har medvetet bortsett från de avsnitt som tillhör programserien ‘*Morgonpasset i P3 – Gästen*’ eftersom dessa endast är intervjuer med gäster i programmet. Dessa är de utvalda avsnitten:

- 420, Elon Musk och Meteorolog-Pär (18 augusti, 2018)
- Vett och etikett på bussen, frukostens kemi och nya lagen som “dödar” internet (13 september, 2018)
- Pyramiderna, våldet i förorten och Victors nya civilisation (24 september, 2018)
- OG insurance, Ahmed Berhan och “omvänd rasism” (30 september, 2018)

Genom att lyssna på avsnitten och hitta de konversationer som innehåller relevant material har vi valt de exempel som finns med i studien. Valen är baserade på hur tydligt de påvisar olika etniciteter och konstruktionen av dessa. Vi har transkriberat materialet för att få det som en text för att sedan kunna göra en analys. Mycket av materialet har transkriberats för att kunna analyseras, men mer än hälften av det transkriberade materialet har valts bort, eftersom det finns tillräckligt med exempel för en komplett studie ändå. Detta också för att inte ha med för många exempel och på så sätt förvirra läsaren. Vidare har vi valt att inte inkludera musiken i de valda avsnitten eftersom den är slumpmässig och innehållet inte är påverkat av programledarna i *Morgonpasset i P3*. Något vi inkluderat är de interjektioner som uppkommit när programledarna konverserat eller talat.

6.2.1. Transkribering

Transkriberingen av det material som använts i analysen har gjorts genom att vi lyssnat på avsnitten och skrivit ner det som sagts. Vi har lyssnat på avsnitten tillsammans, diskuterat det vi hört så att vi båda hört samma. Sedan har vi lyssnat igen och skrivit ner. Detta för att säkerställa att det vi hört stämmer. Det finns mycket ljud utan betydelse, så som ‘mm’, ‘eh’ och ‘aa’ i avsnitten, men dessa finns inte med i transkriberingen, då vi anser att detta är ett störande moment i läsningen. De ljud som är av betydelse, till exempel instämmanden, finns med i transkriberingen som utskrivna ord, ‘Aa’, eller som ihopsatt parentes (Programledare 2 och 3 instämmer).

För att visa att något sagts som inte är relevant har en klammer med tre punkter i [...] gjorts istället för det som faktiskt sägs. Detta har även gjorts när programledarna stammar eller påbörjar samma mening flera gånger. Vidare har punkter i slutet av vissa meningar utelämnats eftersom programledaren har blivit avbruten och inte hunnit prata klart. Då har även eventuella fortsättningar av meningar börjat med liten bokstav, för att visa på att fortsättningarna hör ihop med det som sagts innan programledaren avbrutits. Vid de tillfällen programledaren har avslutat meningen har en punkt inkluderats.

6.3. Kritisk diskursanalys som metod

Kritisk diskursanalys är en språklig textanalys som används för att hitta dolda budskap i en text och se textens betydelse i ett större perspektiv. Analysen görs noggrant på ett material som väljs ut. Urvalet kan vara antingen stort eller litet, beroende på vad som ska analyseras och undersökas. Det finns flera verktyg som kan användas vid en kritisk diskursanalys, men alla används inte varje gång en analys genomförs, utan baseras på vilka som är relevanta för studien (Hansen & Machin, 2013).

6.3.1. Begrepp

Det finns flera begrepp som används i CDA för att analysera texter och transkriberad text. De begrepp som används i denna studie presenteras här. Dessa är *lexikala val*, *'vi och dem'*, *ironi*, *förgivettagande*, *avgränsning*, *utelämnning* och *metaforer*.

Ordval som görs av talare eller textskrivare för att påverka hur en text uppfattas kallas för *lexikala val*. En författare kan välja om texten ska uppfattas till exempel positivt, negativt eller ur en viss vinkel med sina ordval. Författaren kan också genom att framföra sin text genom sina ordval på specifika sätt skapa en viss uppfattning hos mottagaren. Till exempel kan det handla om att förenkla textens innehåll eller anpassa det till en viss publik. Ett exempel som tas upp i *Media and Communication Research Methods* är hur en text om en bombare sluppit undan dödsstraff och hur själva händelsen förlöpt. Originaltexten trycker bland annat på att mannen i fråga får 20 års fängelsestraff och att hans medhjälpare redan fått sina straff. I den omskrivna versionen får mottagaren en mer humaniserad bild av mannen där det skrivs att han sluppit dödsstraff eftersom han visat att han ångrat sig och under utredningen samarbetat med polisen (Hansen & Machin, 2013).

Vidare används begreppet '*vi och dem*' för att skapa en känsla av gemenskap eller utanförskap. 'Vi' refererar till den grupp av människor som har en gemenskap, någonting gemensamt. Detta för att skapa en känsla av tillhörighet hos mottagaren. 'Dem' används också för att skapa gemenskap, men samtidigt för att stöta bort andra grupper av människor eller personer. De framställs som främmande och inte som en del av den egna samhörigheten (Hansen & Machin, 2013).

Ännu ett begrepp som används inom textanalyser är *ironi*. Det finns många typer av ironi i dagens retoriska samhälle. Ironi är ett retoriskt knep som används av många olika typer av människor. Alla från ungdomar till den brittiske före detta premiärministern Winston Churchill. Ironi kan vara svårt att uppfatta och det kan då också vara farligt att använda (Kjeldsen, 2008). Några av dessa typer av ironi är enligt författaren Jens Elmelund Kjeldsen verbal ironi, icke-verbal ironi och föraktfull ironi. De är olika nivåer av ironi och har olika stark betydelse. Den sistnämnda beskrivs vara spydig och kan innehålla förakt och aggressivitet, medan de två första bara refererar till vad som uttalar ironin, alltså språk, material och kroppsspråk (Kjeldsen, 2008). I detta arbete kommer endast olika typer av verbal ironi att undersökas eftersom kroppsspråk inte går att utläsa ur ett radioprogram.

Verbal ironi syftar till att skapa en total kontrast mellan ord för att skicka en språklig signal. Ironin framkommer genom denna signal och mottagaren uppfattar att betydelsen av det som sagts är en annan än den uppenbara. Det finns tre typer av ansiktsbevarande ironi: den förmildrande ironin, den kultiverade ironin och den charmanta ironin. Dessa tre är alltså baserade på humor, kvickhet och hövlighet. I motsats till dessa tre finns tre typer av ansiktsbedrävande ironi. Dessa tre är den hånfulla ironin, den föraktfulla ironin och den sarkastiska ironin och de har förlöjligande, förakt och ondskefullhet i fokus (Kjeldsen, 2008). I studien kommer alla typer av ironi, oberoende av vilken typ, benämnas som ironi.

Förgivettagande är ännu ett verktyg som används inom textanalys. Ofta används det omedvetet eftersom det är baserat på att mottagaren vet vad avsändaren menar. Det kan också handla om att avsändaren medvetet antar att mottagaren vet vad som antyds i en text eller i ett samtal. Att undersöka vad som är antaget i en text eller konversation kan avslöja vad som vill sägas eller så kan det skapa en slags grund för vidare uppfattning. Detta i sin tur betyder att en text som börjar med ett påstående bygger på att påståendet faktiskt är sant och att mottagaren vet vad det betyder (Hansen & Machin, 2013).

Det finns också begrepp som hjälper till att minska risken att förolämpa någon, för att distansera sig själv från något eller för att undvika att behöva vara specifik. Då kan begreppet *avgränsning* användas. Genom att använda avgränsning skapar talaren en vaghet som gör att hen skyddar sig själv genom att öppna upp frågan eller ämnet. Avgränsning döljer det hårda i ett budskap. Ett annat sätt att dölja något i en text är genom *utelämning*. För att se vad som saknas i en text kan utelämning användas. Detta kan författare använda för att distrahera läsaren eller för att utelämna information och på så sätt sända ett budskap (Hansen & Machin, 2013).

Vidare är *metaforer* ett sätt att byta ut ett ord eller uttryck mot något annat för att ge något andra egenskaper. Det är ett sätt att jämföra något genom att använda likhet. Ett exempel är att kalla Ryssland för 'den stora björnen' för att ge Ryssland några av björnens egenskaper, till exempel storlek och farlighet (Kjeldsen, 2008). Även Hansen och Machin (2013) indikerar att metaforer är ett språkligt verktyg som används för att beskriva något som något annat. De skriver också att metaforer kan bidra till att något uppfattas som mer positivt eller negativt än vad det egentligen är.

6.3.2. Kritik mot CDA

Kritisk diskursanalys är en metod som fått en del kritik riktad mot sig. Enligt Hansen och Machin som skrivit boken *Media & Communication Research Methods* (2013) kan CDA uppfattas som en metod som inte ger något sammanhängande resultat. De beskriver också hur den extensiva analysen som görs i en kritisk diskursanalys ofta leder till ganska självklara resultat.

Författarna tar också upp hur CDA kan fokusera på att bidra till observationer, istället för att komma med nya upptäckter eller ny fakta. Den fakta som framkommer blir ofta undanstoppad om den inte stämmer överens med de åsikter och det material som redan finns. Det Hansen och Machin (2013) tycker är den viktigaste existerande kritiken gentemot kritisk diskursanalys är något som flera andra forskare också påpekat. Det är att CDA tenderar att göra påståenden angående ideologier. Dessa påståenden görs baserade på textanalyser och tar inte hänsyn till hur till exempel en text producerats eller eventuella budgetfrågor. Att dessa saker inte tas med i beräkningen när en textanalys görs är inte till fördel för den kritiska

diskursanalysen som metod. Det är inte heller en fördel att en text inte förklaras innan en analys görs (Hansen & Machin, 2013).

6.4. Metodreflektion

Vi som författat uppsatsen ställer oss kritiska till all form av negativitet kring mångfald, kultur och etniciteter. Denna kritiska ställning har till stor del, precis som problemet studien bygger på, sin grund i den främlingsfientliga politik som under de senaste åren, och främst det senaste valen, blivit mer och mer framgångsrik i Sverige. Vi har sedan vi var små fått lära oss att alla är lika mycket värda, och att man därför inte bör särskilja personer utefter etnicitet. Vi har inställningen att etniciteter ska benämnas med en god värdegrund, och inte med andrefiering som grund. Vidare är vi båda födda i Sverige och har därför svenska normer som grund till hur vi lever våra liv och fungerar i samhället. Därför kan våra analysresultat och slutsatser komma att färgas av våra åsikter kring hur etniciteter benämns.

6.4.1. Reflektion över insamlingsmetoden

Den metod som använts för insamling av material är baserad på ett slumpmässigt urval. Vad som kunde gjorts bättre är att använda en mer strukturerad urvalsmetod för att få ett så heltäckande material som möjligt. Inget fokus har lagts på musiken som spelas i programmet, då detta inte anses vara relevant eftersom den är slumpmässig och innehållet inte är påverkat av programledarna i *Morgonpasset i P3*. Endast programledarnas samtal och uttryck såsom interjektioner analyseras i studien.

7. Analysresultat

Denna analys baseras på det material som valts ut och transkriberats, samt de verktyg som specifikt valts ut för att göra en analys med hjälp av kritisk diskursanalys som metod och teori. Analysen delas in i tre noder, baserat på innehållet i avsnitten som analyserats. Den första noden handlar om hur etniciteter konstrueras genom att två etniciteter tas upp och jämförs. I kontrast till detta tar den andra noden upp hur etniciteter konstrueras genom samtal kring endast en etnicitet. I den tredje och sista noden konstrueras etnicitet genom att inte specificera några etniciteter, utan programledarna pratar endast runtomkring etnicitet som en helhet.

7.1. Konstruktionen av etniciteter genom mångfald

Programledarna i Sveriges Radio, *Morgonpasset i P3*, beskriver i en radiosändning hur olika människor i Sverige och olika människor i Armenien hanterar att åka buss.

Programledare 1: Men du vet det blir så nytt och konstigt för de som kommer utifrån, så här bara men vänta vadå, prioriterar hon väskan framför att en människa ska kunna sitta där och jag behöver liksom säga till henne och ta bort väskan. Det blir så konstigt för de som kommer utifrån och det är ju så självklart

(Programledare 2 och 3 instämmer)

Programledare 1: Bara när vi är i Armenien till exempel, och vi kliver på såna här jättesmå bussar som ingen får plats i men alla bara men vi får visst plats här och bara tränger sig in du vet och nån bara aa här kan du ta min tremånaders unge hon bara aa visst det kan jag göra när jag står här och hukar i mittgången (Sveriges Radio, 2018f)

Vad programledarna gör är att de porträtterar svenskar som näst intill omänskliga eftersom de prioriterar en väska framför en människa på bussen. Genom att efter detta också använda en tremånaders bebis som ett *lexikalt val* blir kontrasten mellan svensken och armeniern ännu starkare eftersom ett litet barn ofta värderas högt i det svenska samhället, men också eftersom svenskar är blyga och undviker social kontakt och konversation med främlingar i den mån de kan (Daun, 1994). Detta eftersom svensken gärna har minimalt av social kontakt och att hålla någon annans barn innebär mycket social kontakt utanför den kontakt svensken har med sina nära och kära. Svensken skulle därför heller inte ge sin tremånaders bebis till en främmande människa på en allmän buss. Vidare gillar svensken också att ha gott om plats och de brukar

föredragsvis stå i kö och inte tränga sig med andra (Daun, 1994). Via detta syns skillnaderna mellan Armenien och Sverige tydligt, och det gör att det skapas två grupper där en *vi- och dem-uppdelning* blir synlig.

Ett annat typiskt drag för svenskar enligt Daun (1994) är att ordning och reda är mycket viktigt. Genom att beskriva situationen på den armeniska bussen skapas en bild av att det är människor över allt, ont om plats och utebliven struktur gällande att stå i kö. Bussarna är jättesmå och för trånga. Programledarens målade bild får Armenien att framstå som kaosartat, oorganiserat och farligt. Att de inte har lämpliga bussar kan göra att svensken känner oro och irritation. Att armenier inte har ett organiserat sätt att åka buss på gör att de, enligt svensken, är allt annat än duktiga och ordningsamma. Genom att konstruera armeniernas beteende gällande kollektivtrafik som motsats till svenskars och genom att beskriva det svenska sättet i kollektivtrafiken som “nytt och konstigt” (Sveriges Radio, 2018f), skapas en distans och en *vi- och dem-uppdelning*, och på så sätt också andrefiering (Said, 2003). Detta leder i sin tur till att svenskar ses som icke anpassningsbara och att de konstrueras som konstiga, eftersom svenskar prioriterar väskan framför människan.

Ett annat exempel där svenskar porträtteras som annorlunda är när en av programledarna i programmet beskriver hur viktigt vädret är för svenskar, och hur det ses som utmärkande av en kille som troligtvis är från Nigeria (Sveriges Radio, 2018a).

Programledare 1: När jag var doktorand på Uppsala Universitet så hade jag under några månader så delade jag rum med en kille, jag tror att han var från Nigeria

Programledare 2: Aa

Programledare 1: Och han undrade vad jag höll på med när jag gick från Institutionen så tidigt varje eftermiddag för att hinna till ABC, det var ju där jag började jobba

Programledare 2: Aa

Programledare 1: Jag pratar om väder på tv och då titta han på mig och bara varför då? Hemma hos mig så ändrar sig vädret två gången per år, det är när regnperioden börjar och när den slutar, behöver man inte ha en meteorolog i tv varje dag för att berätta liksom. (Sveriges Radio, 2018a)

Programledaren trycker på det faktum att den nigerianske killen tycker att det är underligt att det finns en rikstäckande sändning om kommande väderlek i Sverige. Med detta påvisar programledaren att väder är viktigt för svenskar, men kanske inte lika viktigt för nigerianer.

På så sätt bildas två grupper, en *vi- och dem-uppdelning*, eftersom andra inte förstår varför svenskar är så beroende av att veta kommande väderlek. Daun (1994) påstår att väder är viktigt för svenskar. Han skriver att svenskar är beroende av vädret för hälsans skull, och för att det är ett enkelt konversationsämne, specifikt när svensken inte är nära bekant med sin publik. Att programledaren tydligt säger att det inte behövs en meteorolog för att berätta om vädret i Nigeria gör att det blir ännu tydligare att det är två olika grupper. Den med dagliga väderprognoser, och den med väderförändringar två gånger om året. Denna uppdelning och den nigerianska killens ifrågasättande “varför då?” (Sveriges Radio, 2018a) gör att svenskar konstrueras som avvikande. Eftersom ingen ifrågasätter Nigerias väderlek görs en *utelämnning* och därför är det svårt att se om nigerianer konstrueras på något särskilt vis.

Programledaren gör också en *avgränsning* genom att säga att han ‘tror’ att killen är från Nigeria. Han skapar en vaghet som gör att han distanserar sig själv från killen och undviker att säga något definitivt. Detta förstärker den uppdelning som redan finns mellan ‘vi’ och ‘dem’ eftersom han upprätthåller ett avstånd och inte bryr sig om den andra gruppen genom att inte veta exakt var killen kommer från. Att programledaren är så pass vag i sitt uttalande kan också vara ett tecken på att han visar ödmjukhet, eftersom han inte vill förolämpa killen om han inte skulle vara från Nigeria. Det skulle också kunna betyda att om programledaren skulle ha fel på land, har han ‘skyddat’ sig själv från en konflikt, eftersom han redan från början varit vag och distanserad, genom att inte ha sagt något definitivt.

Även i följande exempel går det att tydligt se distansen som uppstår när människor delas in i olika grupper (Thurén, 1995).

Programledare 1: Då var dom på någon sån här [...] integrationskurs, [...] då lajvar dom hur det är att kliva på en svensk buss,

Programledare 2: En svensk buss

Programledare 1: asså det är skitbra lektion, för det säger ju så mycket och förklarar så mycket men du vet det blir så nytt och konstigt för de som kommer utifrån (Sveriges Radio, 2018f)

Programledaren gör ett *lexikalt val* när han säger “de som kommer utifrån” (Sveriges Radio, 2018f). Han påvisar att det finns två olika grupper, hans grupp och de som kommer utifrån. Därigenom uppkommer andrefiering och det skapar samtidigt en gemenskap för alla de som inte kommer utifrån.

Daun (1994) påstår att svenskar behöver känna sig duktiga och programledaren kan känna sig duktig och stolt själv när han genom *lexikala val* beskriver att en integrationskurs är “skitbra” (Sveriges Radio, 2018f). Han uttrycker sig på ett sätt som antyder att skaparna av kursen lyckats hitta något som behöver förklaras för att en person ska kunna integrera i det svenska samhället. Programledaren ger med sina ord de som skapat kursen en duktighetsstämpel, och samtidigt också sig själv eftersom han skapat en gemenskap genom andrefiering.

För svensken är det mycket viktigt att hålla ordning och reda (Daun, 1994). Ett sätt att upprätthålla ordningen, till exempel på en buss, är att instruera andra. Svensken vill se till att de som kommer utifrån beter sig och agerar enligt norm och detta görs enligt programledaren genom en integrationskurs. I integrationskursen rekonstruerar de hur svenskar går på en buss, ett beteende som programledaren med *lexikala val* väljer att beskriva som nytt och konstigt, för den som kommer utifrån. Att det är konstigt styrker det faktum att andrefiering uppstår eftersom svenskar är en egen, konstig grupp.

7.2. Konstruktionen av etniciteter genom singularitet

I ett första exempel beskriver programledaren att han är rädd för vatten, och beskriver genom en metafor vad det kan liknas vid.

Programledare 1: Asså jag är ju rädd för vatten, det är bara att jag är glad att jag kan kontrollera [...] asså mycket vatten är ju lite typ såhär det är då jag förstår hur svenskar känner när de ser många svartskallar, asså jag får samma känsla AAAH! Mmmm, way too many. (Sveriges Radio, 2018b)

Enligt Hultén (2009), är det vanligt att sammanlikna immigration med en flodvåg, alltså vatten, på ett negativt sätt i olika sammanhang. Programledaren ersätter vatten med “många svartskallar” (Sveriges Radio, 2018b) i en *metafor* för att visa på att han är lika rädd för vatten som, enligt honom, svenskar är för många svartskallar och att han nu kan förstå hur svenskar känner när de ser många svartskallar. Genom denna metafor delar talaren upp, de han kallar, svartskallar och svenskar i två skilda grupper genom att säga att den ena gruppen är rädd för den andra, och på så sätt uppstår andrefiering (Ashcroft & Ahluwalia, 2001).

I detta påstående gör programledaren ett *förgivettagande* att svenskar blir rädda “när de ser många svartskallar” (Sveriges Radio, 2018b). Daun (1994) menar att svenskar generellt föredrar att vara ensamma eftersom de är blyga och inte gillar social kontakt utanför familj- och vänskapskretsen. Detta kan därför vara en bärande anledning till att en svensk skulle bli rädd när den ser en större grupp människor den inte känner. Vidare kan också svenskens behov av ordning och reda spela in i detta sammanhang på så sätt att svensken förlorar kontroll när den inte är bekant med det eller de som kommer.

Vad som inte stämmer överens med det Robinowitz och Carr (2001) säger om svenskhet och att vara lagom, är att programledaren yttrar sin åsikt på så sätt att det kan väcka uppmärksamhet. Genom sina interjektioner och ordval, “AAAH! Mmmm, way too many” (Sveriges Radio, 2018b) uttrycker han det som en svensk aldrig skulle göra. Jonsson och Milani (2009) beskriver också hur svenskar håller tillbaka sina åsikter och inte säger något uppseendeväckande. Programledaren går med sitt uttalande därmed helt emot de normer som finns kring svenskhet och att svensken inte utmärker sig, och på så sätt gör han normerna synliga. Därmed konstrueras svenskhet utifrån dessa normer, alltså att svenskar inte uttrycker sina åsikter i onödan och därmed inte heller väcker uppmärksamhet.

I nästa exempel beskriver programledaren svenskar som socialt handikappade i ett samtal om huruvida svenskar pratar med den de sitter bredvid, när de åker kollektivtrafik, eller inte.

Programledare 1: Eftersom vi är så socialt handikappade i det här landet, eller det kanske sprider sig i Norden på olika nivåer, men här är vi extremister kanske (Sveriges Radio, 2018f)

Han antyder här att svenskar är socialt handikappade, och att resten av Norden också är det till viss mån, men att svenskar är extrema i sitt sociala beteende. Genom ett *lexikalt val* gör programledaren ett *förgivettagande* att lyssnarna vet vad han menar när han säger “socialt handikappade” (Sveriges Radio, 2018f). På så sätt skapar han en känsla av gemenskap eftersom svenskar uppfattas som en grupp individer som fungerar lika, om än på ett konstigt sätt. När programledaren säger “det här landet” (Sveriges Radio, 2018f), Sverige och Norden, *utelämnar* han alla andra etniciteter och därmed konstruerar han dem som icke socialt handikappade. På så sätt blir uppdelning mellan vi och dem tydlig vilket förstärker konstruktionen av att svenskar är annorlunda. Förutom att det går att anta att de som inte ingår

i vi:et är socialt kapabla får man inte reda på mer, och på så sätt inte heller någon djupare förståelse av vad programledaren vill ha sagt.

Daun (1994) beskriver svenskars sociala inkompetens som ett handikapp. Programledaren driver med hur svenskar fungerar socialt genom att liknande beskriva dem som socialt handikappade. Han tar det sedan ett steg längre och beskriver svenskar som extremister gällande social inkompetens. Denna överdrift gör att det hela blir *ironiskt* genom spydighet och förakt, vilket enligt Forsman (2011) är något som är vanligt för språkbruket i morgonradio och som uppskattas av lyssnare. Eftersom programledaren beskriver svenskar som extremister porträtterar han dem som annorlunda då de utmärker sig genom sina svårigheter att föra sig socialt. Indirekt indikerar detta att svenskar skulle ha svårt att interagera med människor utanför Norden vilket tydliggör den uppdelning av grupperna som redan påvisats. Sverige och Norden separeras från resten av världen, som inte är socialt handikappad, och andrefieringen blir tydlig (Thurén, 1995).

I ett annat exempel talas det om japaner, currykors och feng shui.

Programledare 1: Lite som japanerna har ju den där grejen vad heter det

Programledare 2: Umami

Programledare 1: Att man inte får vara i. Umami nej men vad heter det man får inte ställa sängen i nån jävla currykors

Programledare 2: Jaa feng shui

Programledare 1: för då får man inte sova och sen så ruttnar man under natten

Programledare 2: Tror inte det är japanerna, skitsamma

Programledare 1: men jag tror att det är japanerna, får du tro vad du vill (Sveriges Radio, 2018e)

Programledarna använder här *avgränsning* för att skapa en vaghet i sitt samtal om feng shui, currykors och japaner. De definierar inte vad det är de egentligen menar eftersom de inte kommer fram till något, och de ger aldrig klarhet i om det faktiskt är ett japansk fenomen. Programledare 2 försöker specificera genom att säga emot programledare 1 men blir avbruten. På så sätt behåller samtalet sin vaghet.

Vidare säger programledare 2 “Tror inte det är japanerna, skitsamma” (Sveriges Radio, 2018e). Det *lexikala valet* ‘skitsamma’ indikerar att programledaren inte har mod till att stå

för det han tycker. 'Skit' är något äckligt och oviktigt och just valet att säga 'skitsamma' visar att han ångrar att han yttrade sig eftersom han säger det direkt efter sitt eget påstående. När han gör detta upplevs det som om det han sagt inte alls var viktigt. Eftersom han säger 'skitsamma' öppnar han upp för att de andra ska få komma till tals. Detta görs på grund av att svenskar är blyga och enligt Daun (1994) inte gärna står upp för sin egen åsikt.

Vad som utmärker sig är den förste programledarens okunskap. Han verkar inte känna att han behöver veta exakt vilket land fenomenen kommer från eftersom han inte tillhör den gruppen. Han tillhör 'vi' och resten av världen tillhör 'dem'. Eftersom fenomenen inte är svenska bryr han sig inte om han har rätt i att de är japanska eller inte, huvudsaken är att de är 'de andra'. Hans okunskap och obryddhet kan också komma från att feng shui och currykors är för komplicerade för svensken, eftersom svensken inte bryr sig om var sängen står.

Det *lexikala valet* 'jävla', framställer den frustration svensken känner i att försöka anamma feng shui och currykors. Frustrationen framkommer av svenskens behov att ha ordning och reda runt sig (Daun, 1994). Svensken vill inte anamma feng shui och currykors eftersom det innebär att man eventuellt kan ruttna på natten och det överträder gränserna för svensk ordning och reda. Det är nytt sätt att organisera saker på och svensken har redan sitt sätt. Vad som också kan spela in här är svenskens behov av att vara lagom. Att vara varken för lite eller för mycket är viktigt för svensken (Robinowitz & Carr, 2001) och genom att inte tänka mer än nödvändigt på placering av en säng och genom att inte använda feng shui behåller svensken sin lagomhet. Japaner framställs däremot som icke-lagom eftersom de anammar feng shui och tänker mer på var de ska ställa sängen än vad svenskar gör.

7.3. Konstruktionen av etniciteter genom utebliven specifikation

I följande exempel har programledarna en konversation om paralleller som kan dras mellan immigranter och havet.

Programledare 1: Hur många havs- och immigrantexempel, paralleller kan vi dra?

Programledare 2: Hur lång tid har vi? (Sveriges Radio, 2018b)

Som nämnt av Gunilla Hultén (2009) i kapitlet om tidigare studier händer det att immigration problematiseras och görs till något negativt. Specifikt gällande fall där immigration liknas vid en flodvåg, som är något farligt och hotfullt. Genom att programledarna tar upp just havs- och immigrantparalleller visar de att de har en bild av att immigration är negativt. Detta går ihop med att svensken enligt Daun (1994) tycker om att vara ensam. När svensken vill vara ensam undanhåller den sig från andra för att slippa den sociala pressen och därför kan svensken se nya människor som en börda. Att programledarna uppmuntrar dessa paralleller gör att de bibehåller en *vi- och dem-uppdelning* där de ser immigranter som “de andra” (Said, 2003).

Vad programledarna också gör är en *avgränsning* när de endast nämner havet och immigranter. De skapar en distans genom att inte specificera vilket hav eller vilka immigranter de pratar om. Eftersom de skapar en vaghet kan de utan att binda sig till ämnet skämta om det, vilket programledare 2 gör när han *ironiskt* svarar “hur lång tid har vi?”. Detta betyder underförstått att han kan fortsätta dra paralleller hur länge som helst. De behåller den humoristiska tonen genom ironin och därför är det inte uppenbart att de pratar om immigration på ett negativt sätt. Jonsson och Milani (2009) styrker detta med sitt påstående om att svenskar inte öppet särbehandlar, men att de alltid hittar sätt att symboliskt diskriminera invandrare, precis som programledarna gör i sina uttalanden i exemplet. På detta sätt uppstår andrefiering som Ashcroft och Ahluwalia (2001) förklarar som en uppdelning av grupper. Det finns många skämt om immigranter och att svenskar skämtar omedvetet eller medvetet om dem gör att svenskar behåller en distans mellan sig själva och immigranterna. Programledarnas val att säga som de gör, gör att de konstruerar svenskar som avvisande eftersom distansen mellan grupperna kvarstår.

Ett annat exempel på när en programledare pratar om havet i samband med etnicitet är följande.

Programledare 1: Jag fattar att du flydde du över Medelhavet i en gummiflotta men har du försökt få guldbaddaren någon gång

Programledare 2: Ja simborgarmärket har du försökt det någon gång, asså jag menar, jag förstår att så här hundratusentals människor dör varje år på Medelhavet (Sveriges Radio, 2018b)

Det är enligt Daun (1994), viktigt för svenskar att arbeta och lyckas i livet. Svenskar föredrar att vara duktiga och åstadkomma saker framför att ses som lata. Programledarna gör ett

förgivetta att lyssnarna känner till de olika simmärkena och vilken typ av prestation det är att ta dessa. Genom att programledarna beskriver att man antingen tar ett simmärke eller flyr över Medelhavet skapas en *vi- och dem-uppdelning*. Det blir en andrefiering då programledarna tillhör den ena gruppen, och pratar om den andra på ett nedvärderande sätt eftersom den inte gjort en lika utmärkande insats (Thurén, 1995). Bredström (2003) skriver att om man inte gjort något bra, klassas man som 'den andre' och utesluts ut gruppen. Detta antyder att det är eftersträvansvärt att göra utmärkande insatser för att få vara en del av gruppen, i detta fallet att vara svensk.

Programledarna pratar *ironiskt* om, och driver med, hur det är en större bedrift att ta ett simmärke än att fly över Medelhavet i en gummiflotte. På så sätt lyfter de upp sig själva och skryter om hur hårt de kämpat för sitt simmärke, vilket helt går emot det typiska svenska beteendet att inte tro att man är bättre än någon annan, den så kallade Jantelagen (Robinowitz & Carr, 2001). Genom att gå emot Jantelagen driver de med svenskars behov att åstadkomma saker för att ses av andra och se sig själva som duktiga. Eftersom de jämför flykten över Medelhavet med en svensk bedrift visar de att svenskar inte behöver bedriva särskilt svåra saker för att ses som duktiga, och på så sätt konstruerar programledarna svenskar som icke-ambitiösa och lata, jämfört med andra etniciteter.

7.4. Sammanfattning

Sammanfattningsvis finns ett tydligt sätt att jämföra svenskhet med andra etniciteter för att visa på skillnader mellan de två. Detta görs genom *lexiakala val*, *vi- och dem-uppdelning*, *ironi*, *förgivetta*, *avgränsning*, *utelämnning* och *metaforer* för att framställa, undanhålla och på olika sätt påverka lyssnarens uppfattning av budskapet. Diskursen kring etnicitet i morgonradioprogrammet skapas genom programledarnas språkliga val, och det går att utläsa att det är en norm bland dem att beskriva svenskhet som något konstigt. Programledarna skapar också en uppdelning mellan sig själva och andra grupper av människor genom detta, på så sätt upprätthåller de den svenskhet de själva beskriver som konstig.

7.5. Reflektion över analysprocessen

När det analysen påbörjades var det teoretiska ramverket stort och vältäckande. Såpass att vi valde att ta bort vissa delar eftersom de inte behandlades i analysen. En annan del av det teoretiska ramverket tillkom under analysens gång, på grund av att det fanns med information

som berörde just denna teori i analysen, men inte i det teoretiska ramverket. Analysen i sig fick under studiens gång noder för att lättare kunna dela upp den och strukturera den. Något som hände under analysens gång var att vi märkte att de verktyg vi valt ut inte var tillräckliga för analysen, utan att de behövde kompletteras för att få en mer sofistikerad analys. Utelämning lades därför till som ett verktyg i metoden eftersom det finns med i flera av exemplena som tas upp i analysen.

8. Slutdiskussion

I följande slutdiskussion kommer de resultat analysen gett att diskuteras och sammanfattas. Detta i syfte att besvara studiens frågeställning. Här kommer även resultaten att kopplas till de teoretiska aspekter som tidigare presenterats. Genom analysen av materialet går det att dela upp materialet i olika noder. Dessa är: konstruktionen av etniciteter genom mångfald, konstruktionen av etniciteter genom singularitet och konstruktionen av etniciteter genom utebliven specifikation.

Vad som framkommit är att programledarna i *Morgonpasset i P3* i stor omfattning pratar om olika etniciteter och kulturer samtidigt som de upprätthåller en svenskhet. Detta genom att ofta på ett lättsamt sätt vända på samtalet genom att klanka ner på Sverige, för att lyfta en annan etnicitet. Detta görs vid flertalet tillfällen, men har aldrig någon faktisk betydelse gällande den andra etnicitetens konstruktion, utan fokus ligger kvar på svenskheten. Att de vill upprätthålla svenskheten kan enligt Fought (2006) bero på att programledarna vill tillhöra en grupp och känna samhörighet. Det är också på detta sätt den andrefiering Thurén (1995) beskriver uppstår eftersom programledarna gör sig själva till en egen grupp.

Språket programledarna använder innehåller flera värdeladdade ord, så som flydde, dör, handikappade, extremister och skitbra. Det som framkommer av detta är att det är en norm bland programledarna att klanka ner på sin egen kultur och driva med den. Det går genom detta att se att det finns konstruktioner av svenskhet, enligt Dauns (1994) definition, som är att svenskar är annorlunda, avvikande, lata, icke-ambitiösa och avvisande.

Programledarna driver ofta med vardagsrasism genom att ta upp vardagliga situationer, med ett vardagligt språk, som många kan känna igen sig i. Programledarna pratar om ämnena på ett sätt som kan uppfattas som grovt och kontroversiellt. Vid första anblick kan materialet kännas kränkande och icke politiskt korrekt. Vid en djupare analys går det dock att se att programledarna ofta skapar en distans mellan sig själva och det de pratar om. Detta görs ofta via ironi, utelämning, lexikala val och avgränsning.

Programledarna säger att svenskheten är konstig, men de ifrågasätter den inte och ställer sig inte kritiska till den. De presenterar istället hur svenskheten fungerar genom att driva med vardagsrasism och på sätt upprätthålls svenskheten och alla dess delar. Genom det går det att

se att programledarna driver med sin egen kultur, men ändå är nöjda med den. Svenskhet konstrueras då som det man vill eftersträva, och andra etniciteter blir 'de andra'. Detta säger även Bredström (2003) i sin studie. Hon skriver att om en immigrant gör något bra blir hen porträtterad som svensk, alltså något att eftersträva, medan en dålig gärning gör att immigranten porträtteras som 'den andre'.

När diskurser sätts i kontext påverkas lyssnarens uppfattning och attityd (Hansen & Machin, 2013). Språket programledarna använder gör att sociala förhållanden ifrågasätts och påverkas på olika sätt. Lyssnarna kan anamma programledarnas sätt att uttrycka sig och på så sätt också göra på liknande sätt i sina egna liv. Därmed påverkas samhället och dess normer genom språk, vilket enligt Hultén (2009), beror på att det finns en nationell gemenskap i Sverige som stärks av bilden journalistiken ger av mångfald. Även Jonsson och Milani (2009) påpekar detta i sin studie där de skriver att de som använder "blattesvenskan" är 'de andra' och de som använder den 'vanliga' svenskan följer normen. Alltså bildas en gemenskap även här genom språket som används.

Det är svårt att se ett tydligt mönster innehållsmässigt då alla exempel inte följer samma linje, men överlag har de samma inverkan på lyssnaren. De två första noderna i analysen tar upp flera exempel som går hand i hand med det Daun (1994) och Robinowitz och Carr (2001) säger om svenskhet. Ett exempel som är avvikande från att det går hand i hand med teorierna är då programledaren säger att det finns för många svartskallar. Han gör genom sitt kontroversiella uttryck ett försök till att bibehålla lagom i landet. En stereotyp svensk är blyg och ödmjuk och eftersträvar jämlikhet (Robinowitz & Carr, 2001). Svenskar eftersträvar lagom och vill därför varken ha för mycket eller för lite av något, endast lagom. Detta går dock emot det Robinowitz och Carr (2001) säger om att svenskar är ödmjuka och strävar efter jämställdhet. När programledaren säger att det är för många svartskallar är han fientlig och respektlös, eftersom ödmjukhet och jämställdhet borde innebära att alla är välkomna och lika mycket värda.

Vad som också är avvikande är den sista delen av analysen där man går emot svenskheten och utmanar de normer som finns, genom att göra tvärt emot det Daun (1994) och Robinowitz och Carr (2001) beskrivit som svenskt. Genom att göra det blir normerna i samhället uppenbara och detta kan precis som den övriga analysen ses som något som påverkar lyssnarnas

uppfattning. Lyssnarna kan därmed ta ställning till, och förändra, sina vanor och åsikter vilket långsiktigt kan resultera i en förändring av samhällets normer.

Morgonpasset i P3 har alltså en makt över sina lyssnare där de för vidare attityden att klanka ner på svenskhet, utan att det uppenbart märks. Forsman (2011) skriver att programledare i morgonradio är väldigt personliga i sitt språk, och att detta uppskattas av lyssnarna. Det programledarna säger, och hur de säger det, kan också ha inverkan på hur en person beter sig. Detta kan i sin tur påverka samhället och den jargong som finns kring svenskhet. Genom det här kommer det alltid att finnas en uppdelning mellan Sverige och andra länder och etniciteter, eftersom svenskheten bevaras och undermedvetet används som en avgränsare. De avgränsningar som finns tas även upp av Jonsson och Milani (2009), och de säger att avgränsningar kan påverka den vi- och dem-uppdelning som finns i samhället. Den makt *Morgonpasset i P3* har påminner om den makt västvärlden har över Orienten enligt Saids orientalism, eftersom det syns i båda situationerna att en grupp styr en annan (Said, 2003).

Andrefieringen som uppstår mellan svenskar och andra etniciteter kan enligt Hultén (2009) bero på att samhället bestämmer vem som ses som främling beroende på rådande samhällssituation och samhällsbehov. Fought (2006) skriver att samhället har en viktig del i hur etniska identiteter formas, vem som känner tillhörighet eller utanförskap, och på så sätt då även vem som ses som den andre. Andrefiering kan också uppstå som resultat av hur media porträtter olika etniciteter och händelser. Detta stärker Bredström (2003) genom att i sin studie visa hur medias porträtteringar av olika personer i samhället baseras på etniciteter och kulturell bakgrund. Genom det språk programledarna använder skapar de diskurser som påverkar de sociala praktiker som finns i samhället, inte bara nu, utan också i framtiden. Alltså är inte de som ses som 'de andra' just nu samma som var 'de andra' förr i tiden, eller kommer vara i framtiden.

Sammanfattningsvis visar studien att etniciteter konstrueras på olika sätt, och detta framkommer genom olika språkliga verktyg. Programledarna använder svenskhet på ett nedvärderande sätt för att lyfta en annan etnicitet och distansera sig själva från kontroversiella ämnen. Genom att de gör detta bibehåller de svenskheten och skapar ett avstånd mellan sin egen grupp och 'de andra'. De kan genom sitt språk utöva makt över *Morgonpasset i P3*:s lyssnare så att dessa påverkas, och i sin tur påverkas också samhället och dess normer.

9. Vidare studier

Det har framkommit genom denna studie att normen är att klanka ner på svenskhet och att använda den som ett verktyg för att framställa en annan etnicitet i *Morgonpasset i P3*. Här kommer några förslag på vidare studier att presenteras.

Huruvida normen att klanka ner på svenskhet sträcker sig längre än morgonradio i ett public service-sammanhang kan också vara intressant för forskningsfältet. Därför kan ett förslag till vidare forskning vara att göra en jämförande studie med public service-radio och kommersiell radio. Ett annat förslag är att bygga vidare på den tidigare studie som nämnts om könsrasism med hjälp av vår studie för att kunna undersöka etnicitet i morgonradio, med fokus på genus och könsskillnader. En kritisk ingångsvinkel kan hjälpa till att få fram vidare information för att kunna dra fler slutsatser och se mönster kring språkbruk, genus och mångfald. Något som också skulle kunna forskas vidare kring är hur Sveriges Radios uppdrag korrelerar med det som sägs i programmet. Till exempel uppdraget kring mångfald och etnicitet.

Tonen kring svenskhet och den negativa klang som det framkommit finns i *Morgonpasset i P3* kan också vara intressant att undersöka vidare. Detta kan vidare kopplas till vilken typ av position Sverige är i jämfört med andra länder gällande makt och hur det spelar in när programledarna uttrycker sig. Till exempel om det finns några mönster kring vilka etniciteter som är i en maktposition och därför "tål" att klankas ned på, medan andra kanske inte tål det på grund av en lägre maktposition.

Källförteckning

- Antirasistiska Akademin. (u.å.). *Etnicitet*. Hämtad 18 november 2018, från <http://www.antirasistiskaakademin.se/etnicitet/>
- Ashcroft, B., & Ahluwalia, D. (2001). *Edward Said*. London, UK: Routledge.
- Boréus, K. (2016). Texter i vardag och samhälle. I G. Ahrne & P. Svensson (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder* (s. 155-175). Stockholm, Sverige: Liber.
- Bredström, A. (2003). Gendered racism and the production of cultural difference: Media representations and identity work among "immigrant youth" in contemporary Sweden. *NORA - Nordic Journal of Feminist and Gender Research*, 11(2), 78-88.
- Daun, Å. (1994). *Svensk mentalitet*. (2. uppl.). Kristianstad, Sverige: Rabén Prisma.
- Diskrimineringsombudsmannen. (2018). *Etnisk tillhörighet som diskrimineringsgrund*. Hämtad 4 december 2018, från <http://www.do.se/om-diskriminering/skyddade-diskrimineringsgrunder/etnisk-tillhorighet-som-diskrimineringsgrund/#1>
- Fairclough, N. (1992). *Discourse and social change*. Cambridge, UK: Polity Press.
- Forsman, M. (2011). *Lokalradio och kommersiell radio 1975–2010: En mediehistorisk studie av produktion och konkurrens*. (Doktorsavhandling, Stockholm University, Institutionen för journalistik, medier och kommunikation). Hämtad från <http://su.diva-portal.org/smash/get/diva2:414050/FULLTEXT02.pdf>
- Fought, C. (2006). *Language and Ethnicity* (Key Topics in Sociolinguistics). Cambridge, UK: Cambridge University Press. <https://doi-org.proxy.library.ju.se/10.1017/CBO9780511791215>
- Hansen, A., & Machin, D. (2013). *Media and communication research methods*. Basingstoke, UK: Palgrave Macmillan.
- Hultén, G. (2009). *Journalistik och mångfald*. Lund, Sverige: Studentlitteratur.
- Jonsson, R., & Milani, M., T. (2009). Här är alla lika!: Jämlikhetsideologi och konstruktionen av den "Andre" i media och skola. *Utbildning Och Demokrati*, 18(2), 67-86.
- Jönsson, A. M. (2015). Public service som ideal och verklighet. I M. Karlsson & J. Strömbäck (Red.), *Handbok i journalistikforskning* (s. 373-389). Lund, Sverige: Studentlitteratur.
- Kjeldsen, J. E. (2008). *Retorik idag: introduktion till modern retorikteori*. Lund, Sverige: Studentlitteratur.
- Myndigheten för press, radio och tv. (2018). *Medieutvecklingen 2018: Medieekonomi*. Hämtad 15 november 2018, från

- <http://www.mprt.se/Documents/Publikationer/Medieutveckling/Medieekonomi/Medieekonomi%202018.pdf>
- Novus Group International. (2019). *Novus/SVT Januari: L och MP under spärren*. Hämtad 23 januari 2018, från <https://novus.se/valjaropinionen/svtnovus-valjarbarometer/2019-2/>
- Radioakademin. (2015). *Nominerade till årets morgonprogram*. Hämtad 21 november 2018, från <https://radioakademin.org/2015/08/nominerade-till-arets-morgonprogram/>
- Radiotjänst. (2018). *Radio- och tv-avgiften ersätts*. Hämtad 14 november 2018, från <https://www.radiotjanst.se/sv/Avgiften/avslut/>
- Robinowitz, C., & Carr, L. (2001). *Modern-day Vikings: A practical guide to interacting with the Swedes*. Boston, MA: Intercultural Press.
- Said, E. W. (2003). *Orientalism*. London, UK: Penguin Books.
- Samovar, L. A., Porter, R. E., McDaniel, E. R., & Roy, C. S. (2013). *Communication Between Cultures: International Edition* (8. uppl.). Belmont, CA: Wadsworth/Cengage Learning.
- SOU 2000:55. *Radio och TV i allmänhetens tjänst*. Hämtad från <https://www.regeringen.se/49bb9a/contentassets/2b9de41b8bc84bd8b198738e59421b96/radio-och-tv-i-allmanhetens-tjanst---ett-beredningsunderlag>
- Strömbäck, J. (2009). *Makt, medier och samhälle*. Lund: Studentlitteratur.
- Svenska Dagbladet. (2006). "Kvällspasset" nytt program i P3. Hämtad 14 november, från <https://www.svd.se/kvallspasset-nytt-program-i-p3>
- Sveriges Radio. (2010). *Om P3*. Hämtad 4 december 2018, från <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=3634&artikel=3625179>
- Sveriges Radio. (2011). *Mångfald*. Hämtad 22 november 2018, från <https://sverigesradio.se/sida/gruppsida.aspx?programid=3113&grupp=20752&artikel=5790804>
- Sveriges Radio. (2013). *Här är de mest avlyssnade radioprogrammen: 1,8 miljoner lyssnar på sportextra*. Hämtad 21 november 2018, från <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=2938&artikel=5661105>
- Sveriges Radio. (2017). *Public service-redovisning 2016*. Hämtad 20 november 2018, från <https://sverigesradio.se/diverse/appdata/isidor/files/3113/c3e5e7c9-f487-483b-8064-914a46aec896.pdf>
- Sveriges Radio. (2018a, 18 augusti). *420, Elon Musk och meteorolog-Pär* [Radio]. Hämtad från <https://sverigesradio.se/avsnitt/1131467>

- Sveriges Radio. (2018b, 30 september). *OG insurance, Ahmed Berhan och "omvänd rasism"* [Radio]. Hämtad från <https://sverigesradio.se/avsnitt/1153626>
- Sveriges Radio. (2018c). *Om morgonpasset i P3*. Hämtad 22 november 2018, från <https://sverigesradio.se/sida/gruppsida.aspx?programid=2024&grupp=21455>
- Sveriges Radio. (2018d). *Public service-redovisning 2017*. Hämtad 20 november 2018, från <https://sverigesradio.se/diverse/appdata/isidor/files/3113/1d418606-1096-4dee-8440-2603a760f027.pdf>
- Sveriges Radio. (2018e, 24 september). *Pyramiderna, våldet i förorten och Victors nya civilisation* [Radio]. Hämtad från <https://sverigesradio.se/avsnitt/1153571>
- Sveriges Radio. (2018f, 13 september). *Vett och etikett på bussen, frukostens kemi och nya lagen som "dödar" internet* [Radio]. Hämtad från <https://sverigesradio.se/avsnitt/1145224>
- Thurén, T. (1995). *Tanken, språket och verkligheten: En bok om vår verklighetsbild och hur den byggs upp*. Stockholm, Sverige: Tiger.
- Åberg, C. (2012). *Radioanalys: Att undersöka radions lyssnare och program*. Lund, Sverige: Studentlitteratur.